

Lausunto Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisuunnitelman ja sen liitteiden luonnoksista vuosille 2024–2025

Lausunnon antaja:	Oulun vanhusneuvosto
Päivämäärä:	11.3.2024

Suunnitelmat kokonaisuutena	
Myönteinen palaute	<p>Hyvinvointisuunnitelmasta saa hyvän kokonaiskuvan, mitä hyvinvointialueella tehdään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta.</p> <p>Hyvinvointisuunnitelman valmistelussa oli positiivista, että sen valmisteluun on osallistunut suuri joukko Pohjois-Pohjanmaan alueen toimijoita. Näin saadaan kuntia ja muista toimijoista sitoutettua hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoon.</p>
Muutos- ja kehittämistoiveet	<p>Olisi ollut asiakasystävällisempää, mikäli kaikkia liitteissä olevia suunnitelmia ei olisi koottu samaan asiakirjaan. Asiakirjassahan todetaan, että suunnitelma koskee muutakin kuin hyvinvointialuetta.</p> <p>Osa suunnitelmista ei kuitenkaan koske esimerkiksi kunnan toimivaltaa vrt. terveyden edistäminen Pohteen sairaaloissa ja neuvoloiden kehittäminen.</p> <p>Osa liitteiden suunnitelmista on lakisäätteisiä ja osa ei.</p> <p>Liitteiden suunnitelmat ovat hyvin eritasoisia eivätkä ole yhteismitallisia. Osa suunnitelmista on myös viimeistelemättömiä esimerkiksi ikäihmisten suunnitelma. Koska eri suunnitelmien liitteet eivät ole yhteismitallisia jää hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuudessa monia kriittisiä kohtia liian vähälle huomiolle, kuten mielenterveyden edistäminen ja vammaisten lasten hyvinvoinnin tukeminen ja työllistämiseen liittyvät asiat ja ehkäisevä päihdetyö.</p>

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisuunnitelma	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	<p>Hyvinvointisuunnitelman sivulla 7 on erittäin hyvin kuvattu hyvinvointisuunnitelman rakenne ja sisällön kokonaisuus.</p> <p>Hyvinvointisuunnitelman kokonaisuus on hyvä, ja siinä on paljon mielenkiintoisia ja konkreettisesti kuvattuja polkuja.</p>
Muu myönteinen palaute	<p>Hyvinvointialueella on vastuu terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä siltä osin, kun tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen lakisäätteisiin tehtäviin. Kunnilla on lain perusteella keskeinen</p>

	tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Hyvinvointialueen tulisi antaa asiantuntijuutta myös siihen.
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	<p>Lait antavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä puitteen eri toimijoille. Hyvinvointialueen ja kuntien tulisi kuitenkin tulevaisuudessa pohtia enemmän, kunkin toimijan roolia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Resursseja on vähän, joten painopisteet pitäisi olla sovittuja eikä saisi olla päällekkäisyyksiä eikä väliin jääviä asioita. Tehtävää siinä on tarpeeksi eri toimijoille, mutta roolitus pitäisi olla selkeä ja kokonaisuus hallinnassa.</p> <p>Hyvinvointialueen tulisi myös pohtia niiden roolia järjestöihin. Kunnilla tulisi olla järjestöjen ohjauksessa keskeisempi rooli kuin hyvinvointialueella. Kunnat (30) tuntevat paremmin oman alueensa ja siellä olevat toimijat kuin hyvinvointialueen virkamies. Nyt eri järjestöt ihmettelevät järjestöyhteistyön periaatteita ja jotenkin päällekkäisyyttä. Ikäihmisten osalta eläkeläisjärjestöillä on keskeinen ja tärkeä rooli hyvinvoinnin edistämisessä esim. liikunnan, kulttuurin, ja yksinäisyyden poistaminen osalta. Miten niiden osuus on huomioitu?</p> <p>Järjestöjen, kuntien ja Pohteen välinen rooli pitää saada toimivaksi. On oltava huolellinen, ettei synny päällekkäisiä toimintoja kuntien kanssa ja tuhlata euroja</p>
Muut muutos- tai kehittämistoiveet	<p>Kun on tiedossa Pohteen tuottavuusohjelma ja talouden todella heikko tilanne tuntuu jotenkin ”pettämislä” laatia liian optimistinen hyvinvointisuunnitelma. Tiedetään, että asetetut tavoitteet siirtyvät monin osin tulevaisuuteen. Tavallinen kuntalainen haluaa realistisen vaikkakin supistetumman suunnitelman ja ymmärtää, että nyt on resurssit laitettava tällä hetkellä heitteillä olevien ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden hoitamiseen inhimilliselle tasolle. Niihin toimiin, jotka ovat Pohteelle kuuluvia.</p>

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen suunnitelma. Tärkeä osa hyvinvointisuunnitelmaa.
Muu myönteinen palaute	
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	<p>Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tulisi satsata, sillä alueella on suhteellisen paljon nuoria ja lapsia vielä.</p> <p>Tulisi korostaa enemmän lasten ja nuorten mielenterveyden edistämiseen liittyviä tehtäviä, mitä kunnat ja hyvinvointialue tekevät ja mitä tulisi tehdä.</p> <p>Tässä on monia hyviä tavoitteita, mutta jotkut mallit menivät aika yksityiskohtiin ja yhteismitallisuus puuttuu.</p>
Muut muutos- tai kehittämistoiveet	

Työkykyohjelma	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	Olisi tärkeä asia!
Muu myönteinen palaute	
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	<p>Kokonaisuus on tärkeää, mutta jää jotenkin tässä yhteydessä toissijaiseksi. Vaikeasti luettavissa. Kerrotaan mitä tehdään eri hankkeissa. Oli luotaantyöntävä, kun käytettiin liikaan erilaisia lyhenteitä. Esimerkiksi RRP2, Palo 2 jne.</p> <p>Kun työllistämisasiat siirtyivät Pohteelle, olisi asia hoidettava kuntoon. Tässä hyvinvointisuunnitelman liitteessä asia jää liian vähälle huomioon. Tulisi korostaa ”vajaatyökykyisten” työllistämisasiota. Asia pitäisi ottaa omana erillisenä asia kokonaisuutena esiin.</p>
Muut muutos- tai kehittämistoiveet	Tekstiä tähän

Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma	
Sisältöä koskeva myönteinen palaute	<p>Vanhusneuvostolle tämä suunnitelma olisi tärkeä ja keskeinen suunnitelma. Se on myös lakisääteinen suunnitelma. Sitä edellyttää <i>Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 5§</i>.</p> <p>Nimi Pohteen suunnitelmalla oli hyvä: <i>Ikääntyneen hyvä arki ja elämä vuodet 2024-2025</i>. Nimi ehdotus tullut Pohteen vanhusneuvostolta.</p>
Muu myönteinen palaute	.
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	<p>Huolenaiheet on suunnitelmassa hyvin kuvattu Pohjois-Pohjanmaalla vuoden 2021–2022 mukaisina huolenaiheina. Ikäihmisten ovat jo vuosina 2021–2022 selvityksessä korostaneet palvelujen saatavuutta tärkeimpänä asiana.</p> <p>Huolenaiheet ovat tämän jälkeen osittain muuttuneet ikäihmisillä johtuen Pohteen säästötavoitteiden kohdentumisesta ikäihmisiin. Lisäksi tuottavuusohjelman asumispalvelujen leikkaukset vuosille 2024-2025 huolestuttavat ikäihmisiä.</p>
Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet	<p>Kun suunnitelman lukee sitä jää vanhusneuvostolle lähinnä paha mieli, koska ikäihmisten palvelujen kehittäminen on jäänyt vajavaiseksi ja toissijaiseksi asiaksi. Suunnitelmassa korostuu tuottavuusohjelman toimeenpano, ja keinot miten Pohde toteuttaa tuottavuusohjelman vähentämällä ikäihmisten palvelujen peittävyystavoitteita vuosina 2024–2025. Ne eivät tuo ikääntyneille hyvää arkea ja elämää.</p>

	<p>Tuottavuustavoitteet ja peittävyys olisi voinut olla liitteenä, koska ne ovat reunaehdot virkamiehille, miten palveluja toteutetaan. ”Tuta” ohjelman ei pitäisi olla kehittämistavoite.</p>
<p>Muut muutos- tai kehittämistavoitteet</p>	<p>Lakisääteisen suunnitelman tavoite on jäänyt vajavaiseksi, eikä suunnitelmassa keskitytä lainkaan vanhuspalvelulain 5§:n mukaisiin tavoitteisiin eikä painotuksiin. <i>Suunnitelman tulisi vanhuspalvelulain mukaan painottaa kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä sekä arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palvelutarpeeseen vaikuttavia tekijöitä.</i></p> <p>Kunnat ja alueet ovat varsin erilaisia. Suunnitelman kannalta olisi ollut aiheellista, että olisi aluksi kuvattu alueittain tai kunnittain eri demografisia lukuja väkilukua, ikärakennetta, sairastavuutta, muistisairauksien osuutta, yksin asumista väestön tiheys. (tietoja ja tilastoja löytyy mm sotkanet / kela.). Mikäli kuvaukset olisi saatettu asiakirjaan joko alueittain tai kunnittain, olisi tullut tunne, että tämä olisi ollut ajankohtaisella tiedolla johtamista. Nämä tietoon perustuvat asiat olivat parhaiten antaneet tilannekuvan palvelujen todellisesta palvelutarpeeseen vaikuttavista tekijöistä eri alueella. Nyt ne ovat pääosin poissa. Suunnitelman alussa on tosin osittain keskiarvolukuja tai prosenttilukuja väestön määrästä vuosilta 2017–2022.</p> <p>Ikäihmisten yli 65-vuotiaiden määrä on Pohteen alueella huomattava, vuonna 2022 noin 21 % väestöstä. Yli 75- vuotiaiden määrä kasvaa seuraavina vuosina noin 2000 ikäihmisellä vuosittain ja Oulussa ikäihmisten määrä kasvaa noin 1000 ikäihmisellä vuodessa. Palvelujen tarve on siis kasvamassa, mutta palveluja suunnitelman mukaan vähennetään. Yksin asuvien ruokakuntienmäärät yli 75-vuotialilla on myös kasvaneet viime vuosina. Muistisairauksien kasvava osuus lisää myös palvelujen tarvetta.</p> <p>Demografisia muutoksia ei ole suunnitelmassa juurikaan otettu huomioon. Ikäihmiset ja erityisesti vanhimmat ikäryhmät ja jo yli 80-vuotias tarvitsee apua asumiseen ja palvelujen saantiin runsaasti. Tämä tarve lisääntyy hyvin nopeasti ikävuosien lisääntyessä. Ikäihmisillä pitää palvelujen saanti olla nopeaa, kun sitä tarvitaan. On huomioitava muistisairaiden erityistarpeet ja muistisairauksien kasvava määrä.</p> <p>Asuntojen esteellisyys kartoitukseen ja korjaukseen on panostettava. Ikäihmisille on oltava tarjolla heidän tarpeisiinsa tehtyjä asuntoja riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta asunto on jo silloin valmis, kun tarve sille tulee.</p> <p>Omaishoitajien osuus ja niiden palvelujen kehittäminen puuttuu myös. Vain peittävyystavoite prosentit tuottavuusohjelman mukaan on esitetty.</p> <p>Sivulla 17 on laatikot, joissa on kuvattu kehittämiskohteita. Tämä sivu on alaviitteen mukaan lainattu hyvinvointikertomuksesta. Nämä kehittämiskohteet jäävät tässä ikäihmisten suunnitelmassa jotenkin ilmaan, kun niitä ei ole mitenkään avattu eikä kuvattu, miten ne palvelevat ikäihmisten palveluja ja tarpeita. Suuri osa kehittämiskohteista on henkilöstöön ja niiden osaamiseen kohdistuvia. Suunnitelman kehittämiskohteissa ei paneuduta ikäihmisten palvelutarpeisiin</p>

	Huolenaiheena todetaan ikäihmisten alkoholinkäyttö ja sen lisääntyminen. Kehittämishaasteita ole mitään.
Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma	
<i>Sisältöä koskeva myönteinen palaute</i>	
<i>Muu myönteinen palaute</i>	Tärkeä suunnitelma. Tässä yhteydessä jää vähälle huomiolle. Pitäisi ottaa omana kokonaisuutena käsiteltäväksi
<i>Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet</i>	
<i>Muut muutos- tai kehittämistoiveet</i>	Ikääntyneiden päihdeongelmat ja ehkäisy pitäisi ottaa omana kokonaisuutena, kun sitä ei ole otettu edes ikäihmisten suunnitelmassa.

Kulttuurihyvinvoinnin suunnitelma	
<i>Sisältöä koskeva myönteinen palaute</i>	Hyvinvoinnin edistämisessä kulttuurilla on merkitystä. Siinä riittää tehtävää, jos on resursseja.
<i>Muu myönteinen palaute</i>	Tekstiä tähän
<i>Sisältöä koskevat muutos- tai kehittämistoiveet</i>	Tekstiä tähän
<i>Muut muutos- tai kehittämistoiveet</i>	Oulu on vuonna 2026 Euroopan kulttuuripääkaupunki. Se kokoaa alueen toimijoita yhteen kulttuurin eri alueilla. Kunnilla on ja tulisi jatkossakin olla kuitenkin keskeinen vastuu kulttuurista. Kun kunnat satsaavat kulttuuriin niin se kohdistuu hyvinvointialueen asukkaisiin. Hyvinvointialueen tulisi enemmän miettiä roolituksia. Hyvinvointialueen tulisi keskittyä enemmän lakisääteisiin tehtäviin, jotta niistä ei tarvitsisi niin paljon leikata. Yhteistyötä aina tarvitaan, mutta roolitukset pitää olla selkeitä!